

กรรมการและกรรมการตรวจสอบที่เป็นอดีตข้าราชการ หรือนักการเมือง ความสัมพันธ์กับการใช้ดุลยพินิจของประธาน เจ้าหน้าที่บริหารและการจัดการกำไรด้วยการสร้างรายการทางธุรกิจ¹

กนต์ฉัตร ปู่เกตุแก้ว*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ดุลยพินิจของประธานเจ้าหน้าที่บริหาร กรรมการและกรรมการตรวจสอบที่เป็นอดีตข้าราชการหรือนักการเมือง และอิทธิพลของกรรมการและกรรมการตรวจสอบดังกล่าวต่อการตัดสินใจของประธานเจ้าหน้าที่บริหารกับการจัดการกำไรด้วยการสร้างรายการทางธุรกิจจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ระหว่างปี พ.ศ. 2560 - 2562 ด้วยตัวแบบการจัดการกำไรโดยการสร้างรายการทางธุรกิจ และใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุ ผลการวิจัยพบว่า ประธานเจ้าหน้าที่บริหารไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร กรรมการและกรรมการตรวจสอบที่เป็นอดีตข้าราชการหรือนักการเมืองมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร นอกจากนี้ อิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารพบว่า กรรมการบริษัทมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารในการจัดการกำไรเพิ่มขึ้น ในขณะที่กรรมการตรวจสอบมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารในการจัดการกำไรลดลง ข้อสังเกตจากผลการวิจัยคือ กรรมการบริษัทอาจถูกโน้มน้าวให้ร่วมกับผู้บริหารในการจัดการกำไรเพิ่มขึ้น ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการยืนยันทฤษฎีตัวแทน และทฤษฎีการพึ่งพาทรัพยากรภายใต้สภาพแวดล้อมปัจจุบัน นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางปฏิบัติแก่หน่วยงานกำกับในการทบทวนหลักเกณฑ์ด้านคุณสมบัติของกรรมการ กรรมการตรวจสอบและเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุน

คำสำคัญ: คุณสมบัติของกรรมการ อดีตข้าราชการ อดีตนักการเมือง การใช้ดุลยพินิจของประธานเจ้าหน้าที่บริหาร การจัดการกำไร

รับต้นฉบับ: 9 กันยายน 2564 | ได้รับบทความฉบับแก้ไข: 9 พฤศจิกายน 2564 | ตอรับบทความ: 14 ธันวาคม 2564

¹ งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยพะเยา

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

Former Government Official or Politician Director and Audit Committee Relationship with CEO's Discretion and Real Earnings Management

Konnut Pugatekaew*

Abstract

The research examined the CEO's shareholding, directors, and audit committee who were former government officials or politicians on real earnings management (REM), and the influence of the directors and the committee on CEO's discretionary in REM of Thai listed companies during the period of 2017 to 2019. Multiple regression analysis confirmed a relationship. The results indicated that CEO was not related to REM. The directors and audit committee were negatively related to REM. In addition, the directors moderated on rising CEO's discretionary in REM, while the committee had a moderator effect negatively on the discretion in REM. The key highlight from this research was the directors may be persuaded to collaborate with the CEO on real earnings management. The results provided an advantage for enriching the Agency Theory, and the Resource Dependence Theory under the current situation. In addition, the regulator reviews the directors' and audit committee members' qualifications, also a piece of additive information for investors to make investment decisions.

Keywords: Director Characteristics, Former Government Official, Former Politician, CEO Discretion, Real Earnings Management

Received: September 9, 2021 | **Revised:** November 9, 2021 | **Accepted:** December 14, 2021

* Lecturer, Department of Accounting, School of Business and Communication Arts, University of Phayao.

บทนำ

ผลสำรวจขององค์กรเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2560 พบว่า ประเทศในภูมิภาคอาเซียนส่วนใหญ่มีการถือหุ้นแบบกระจุกตัว โดยบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทย 644 บริษัท พบว่า มีการกระจุกตัวอยู่ในบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งร้อยละ 56.94 (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2017) ผู้ถือหุ้นในสัดส่วนที่สูงย่อมมีสิทธิ์ออกเสียงตามสัดส่วนดังกล่าวในที่ประชุมผู้ถือหุ้นเพื่อลงมติในเรื่องสำคัญ อาทิ การเลือกบุคคลเป็นตัวแทนเพื่อดำรงตำแหน่งที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ซึ่งส่งผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัท รวมไปถึงการเลือกตำแหน่งอื่น ๆ เช่น ประธานกรรมการบริษัท กรรมการในชุดอื่น ๆ ที่ไม่มีอำนาจ (Mokthaisong et al., 2014) และหากผู้ถือหุ้นเสียงข้างมากเข้าไปมีบทบาทที่สำคัญ อาจใช้เครือข่ายความสัมพันธ์ในการคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติเฉพาะเป็นกรรมการ เช่น อดีตข้าราชการหรือนักการเมือง ดังที่ปรากฏในการสำรวจข้อมูลกรรมการบริษัทจดทะเบียนในกลุ่ม SET50 ปี พ.ศ. 2563 พบว่าจำนวนอดีตข้าราชการ นักการเมือง เป็นกรรมการทั้งสิ้น 32 บริษัท 48 คน (Khunnangprasert, 2020)

ความเชี่ยวชาญในระเบียบของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจและชื่อเสียงของกรรมการ อาจมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร และหากผู้บริหารที่มีแรงจูงใจในการรักษาผลประโยชน์ของบริษัท ก็จะพยายามหลีกเลี่ยงการกระทำที่มีผลเสียหายต่อบริษัท Imai (2006) พบว่า ผลการดำเนินงานของบริษัทที่มีกรรมการเกี่ยวข้องกับราชการหรือการเมืองสูงกว่าบริษัทที่ไม่มีความสัมพันธ์ อย่างไรก็ตาม หากผู้บริหารคำนึงถึงประโยชน์ของตนและพวกพ้อง อาจร่วมมือกันในการใช้ความเชี่ยวชาญของกรรมการดังกล่าว ในการจัดการกับผลประโยชน์ด้วยการจัดการกำไร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Sani และคณะ (2020) พบว่า กรรมการบริษัทที่เป็นอดีตข้าราชการหรือนักการเมือง มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารในการจัดการกำไรเพิ่มขึ้น และผลการวิจัยในประเทศไทยพบว่า โอกาสของการทุจริตมีมากขึ้นหากมีกรรมการบริษัทที่มีคุณสมบัติดังกล่าว (Samakketkapol & Petchchedchoo, 2018)

การวิจัยที่ผ่านมา ศึกษาคุณสมบัติของคณะกรรมการกับการจัดการกำไรทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ซึ่งให้ผลที่แตกต่างกันตามบริบทของตลาดทุน อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศตลาดกำลังพัฒนา มีการพัฒนาตลาดทุนอย่างต่อเนื่องและมีสภาพแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจที่แตกต่างออกไป อาจทำให้ผลการศึกษาแตกต่างด้วยเช่นกัน ผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมถึงกรรมการตรวจสอบที่มีคุณสมบัติดังกล่าว เนื่องจากบทบาทของกรรมการตรวจสอบมีหน้าที่สำคัญในการสอบทานความถูกต้องของข้อมูลในรายงานทางการเงิน ถึงแม้กรรมการตรวจสอบจะมีส่วนร่วมในการลงมติในที่ประชุมคณะกรรมการบริษัทแต่ไม่สามารถเป็นกรรมการในคณะกรรมการบริหารได้ ซึ่งแตกต่างจากกรรมการทั่วไปที่สามารถเป็นกรรมการในคณะกรรมการบริหารได้ (The Securities and Exchange Commission, 2020) จากที่กล่าวมาข้างต้น นำไปสู่คำถามการวิจัย ได้แก่ ประธานเจ้าหน้าที่บริหารมีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรอย่างไร คุณสมบัติของกรรมการและกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับ การจัดการกำไรอย่างไร รวมถึงกรรมการและกรรมการตรวจสอบมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประธานเจ้าหน้าที่บริหารในการจัดการกำไรหรือไม่อย่างไร โดยผลการศึกษาครั้งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานกำกับตลาดทุน นักลงทุน รวมถึงคุณค่าเชิงวิชาการในการศึกษาต่อไปในอนาคต

ทบทวนวรรณกรรม

ผู้บริหารกับเครือข่ายความสัมพันธ์

ทฤษฎีตัวแทน อธิบายความขัดแย้งในผลประโยชน์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ถือหุ้นกับผู้บริหาร การลดความขัดแย้งดังกล่าวควรให้ผู้บริหารมีส่วนร่วมในความเป็นเจ้าของด้วยการถือหุ้นของบริษัท (Jensen & Meckling, 1976) โครงสร้างการถือหุ้น

แบบกระจายตัวพบได้ในประเทศเศรษฐกิจพัฒนาแล้ว และแบบกระจุกตัวพบในตลาดเศรษฐกิจเกิดใหม่ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยส่วนใหญ่มีการถือหุ้นที่กระจุกตัว โดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดถือหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงตั้งแต่ร้อยละ 25 ถือว่ามีอำนาจควบคุมกิจการ (Junhom & Srijunpetch, 2012; Prachuabmoh et al., 2018) การตัดสินใจของประธานเจ้าหน้าที่บริหารย่อมส่งผลกระทบต่อบริษัท และหากเป็นผู้มีอำนาจควบคุมด้วยแล้วอาจตัดสินใจเลือกใช้นโยบายการบัญชีและการนำเสนอข้อมูลในรายงานการเงินที่อาจเอื้อประโยชน์กับกลุ่มของตนใช้ความได้เปรียบจากความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงข้อมูล และใช้ช่องทางดังกล่าวในการฉกฉวยผลประโยชน์เพื่อตนเองหรือกลุ่มของตนเอง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพกำไรที่ลดลง (Baker et al., 2019; Shleifer & Vishny, 1997) อย่างไรก็ตาม แรงจูงใจของประธานเจ้าหน้าที่บริหาร อาจเลือกนโยบายเพื่อรักษาผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสียซึ่งสอดคล้องกับ Stakeholder Theory และแนวคิดการรักษาผลประโยชน์ (Alignment Effect) โดยประธานดังกล่าวจะพยายามปกป้องผลประโยชน์ของทุกฝ่ายโดยการเลือกใช้นโยบายและวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมส่งผลให้คุณภาพของรายงานการเงินเพิ่มขึ้น และเป็นการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมกับผู้ถือหุ้นส่วนน้อยลงได้ (Baker et al., 2019; Liu & Tsai, 2015; Vu et al., 2018) นอกจากการที่ผู้ถือหุ้นมีอำนาจควบคุมเข้ามาหรือให้บุคคลอื่นเป็นตัวแทนเข้ามาเป็นผู้บริหารสูงสุด อาจใช้สิทธิออกเสียงในที่ประชุมผู้ถือหุ้นคัดเลือกบุคคลจากความสัมพันธ์ส่วนตัว ผ่านเครือข่ายความสัมพันธ์ต่าง ๆ เข้ามาเป็นกรรมการเพื่อได้รับประโยชน์จากความเชี่ยวชาญ ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับเฉพาะกลุ่มบุคคล (Treerat & Vanichaka, 2009) และอาจมีผลต่อคุณภาพรายงานการเงินที่ลดลงสอดคล้องกับแนวคิดการฉกฉวยผลประโยชน์ (Entrenchment Effect)

ทรัพยากรทางธุรกิจเป็นสิ่งที่อยู่อย่างจำกัด ธุรกิจจึงต้องพยายามเข้าถึงทรัพยากรเหล่านั้นเพื่อความสำเร็จหรือประสิทธิภาพ ทฤษฎีการพึ่งพาทรัพยากร (Resource Dependence Theory) สรุปว่า องค์กรไม่สามารถพึ่งตนเองได้ทั้งหมด และไม่สามารถสร้างทรัพยากรบางสิ่งได้จากภายใน เช่น ความรู้ เครือข่ายความสัมพันธ์จากบุคคล การประสบความสำเร็จและอยู่รอดของธุรกิจจำเป็นต้องมีการพึ่งพาการเชื่อมต่อกับจุดหนึ่งไปจุดหนึ่ง กับบุคคลที่ทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินธุรกิจ (Pfeffer & Salancik, 2003) หากธุรกิจมีความสัมพันธ์หรือใกล้ชิดกับข้าราชการ นักการเมือง ก็จะช่วยให้ธุรกิจสามารถเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างสะดวก (Ghonji Feshki et al., 2020) ในประเทศกำลังพัฒนามักใช้เครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินธุรกิจ ผู้มีอำนาจควบคุมอาจใช้เครือข่ายความสัมพันธ์ส่วนตัวที่ไม่เป็นทางการพัฒนาไปสู่รูปแบบเป็นทางการ โดยให้บุคคลที่มีอำนาจในทางการเมืองหรือข้าราชการเข้ามาเป็นกรรมการบริษัท ในภูมิภาคเอเชียมีวัฒนธรรมในการสร้างความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการที่เรียกว่า Guanxi¹ เป็นรูปแบบการสร้างเครือข่ายที่อาศัยความเชื่อใจกันที่ไม่ได้อยู่ในรูปของเอกสารสัญญา ธุรกิจมักใช้ความสัมพันธ์ดังกล่าวกับบุคคลที่มีความสำคัญ เช่น นักการเมืองหรือข้าราชการ เพื่อเข้าถึงทรัพยากรหรือลดความไม่แน่นอนในปัจจุบันนอกที่มีผลกระทบกับธุรกิจ (Cheng et al., 2012; Chua et al., 2009) สังคมไทยมีความไม่เป็นทางการสูง อาศัยความเป็นพวกพ้องจากเครือข่ายต่าง ๆ ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ เช่น จากสถาบันการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาพิเศษต่าง ๆ ความสัมพันธ์ถูกพัฒนาในรูปแบบที่เป็นทางการผ่านสัญญาจ้างการเป็นคณะกรรมการ เป็นลักษณะต่างตอบแทนในผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ประโยชน์ที่ผู้บริหารได้รับนอกเหนือไปจากความรู้ ประสบการณ์จากกรรมการดังกล่าวแล้ว ยังได้ประโยชน์จากการลดความเข้มข้นในการติดตามตรวจสอบจากกรรมการที่เป็นบุคคลของตนเอง (Davies et al., 2010) อย่างไรก็ตาม โครงการแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของ

¹ ภาษาจีนกลาง หมายถึง การผูกสัมพันธ์ของบุคคลคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ไปกับบุคคลอื่น ๆ (Chen et al., 2004)

ภาคเอกชนไทย² ออกแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับบริษัทเอกชนในการว่าจ้างบุคลากรที่เป็นอดีตบุคลากรภาครัฐเข้าไปทำงานในบริษัทซึ่งระบุว่า การแต่งตั้งอดีตเจ้าหน้าที่รัฐหรือบุคคลที่เคยทำงานให้กับหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องกับบริษัทโดยตรงควรเว้นวรรคเป็นระยะเวลา 2 ปี จึงจะสามารถเข้ารับตำแหน่งในบริษัทเอกชน (Thai Institute of Directors, 2020)

การใช้เครือข่ายความสัมพันธ์ในทางที่เป็นประโยชน์แก่ผู้มีส่วนได้เสีย เกิดจากแรงจูงใจของผู้บริหารที่คำนึงถึงชื่อเสียงของตนเองและธุรกิจ หลีกเลี่ยงการกระทำที่อาจก่อให้เกิดผลเสีย จึงพยายามรักษาผลประโยชน์ผลการดำเนินงานให้ดีและมีคุณภาพ (Dinh & Calabrò, 2019) นอกจากนี้ ผลกระทบจากการกระทำที่ผิดตามลัทธิมีผลต่อภาพลักษณ์ทางสังคมการเมืองในภายหลัง กรรมการที่มีคุณสมบัติดังกล่าวจะคำนึงถึงการรักษาชื่อเสียงของตนไว้ (Cheng et al., 2012) งานวิจัยของ Imai (2006) ศึกษาบริษัทในประเทศไทยพบว่า ผลการดำเนินงานของบริษัทที่มีความสัมพันธ์กับการเมืองดีกว่าบริษัทที่ไม่มีความสัมพันธ์ เนื่องจากได้รับประโยชน์การออกนโยบายที่เอื้อต่อบริษัทผ่านความสัมพันธ์ทางการเมือง อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจเป็นผลกระทบในทางลบกับธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าโครงสร้างการถือหุ้นเป็นแบบกระจุกตัว (Dinh & Calabrò, 2019) กล่าวคือ การที่ผู้มีอำนาจควบคุมใช้เครือข่ายความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการด้วยการแทรกแซงการบริหาร การบิดเบือนกลไกธรรมาภิบาล หรือร่วมกันปิดบังข้อมูลการบริหารงาน เพื่อรักษาผลประโยชน์เฉพาะตนและพวกพ้อง ย่อมหมายถึงธุรกิจมีความโปร่งใสลดลง ส่งผลกับคุณภาพกำไรที่ลดลงด้วย (Anderson & Reeb, 2003; Ball et al., 2003; Shleifer & Vishny, 1997) ผู้บริหารอาจใช้การจัดการกำไรร่วมกับประสบการณ์จากกรรมการดังกล่าว ทำให้บริษัทได้รับประโยชน์ อาทิ การเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากภาครัฐด้วยต้นทุนที่ต่ำ การได้สิทธิประโยชน์ทางภาษี การได้รับยกเว้นจากกฎระเบียบของภาครัฐ (Desai & Olofsgard, 2011; Faccio et al., 2006)

การจัดการกำไรด้วยการสร้างรายการทางธุรกิจ

การจัดการกำไรมีความหมายกล่าวโดยสรุปว่า เป็นการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารในการเลือกใช้นโยบายการบัญชีหรืออาจแทรกแซงกระบวนการจัดทำรายงานการเงินเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินเกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน ซึ่งไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงของธุรกิจ (Healy & Wahlen, 1999; Schipper, 1989) การจัดการกำไรที่ขึ้นอยู่กับการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารกระทำได้สองวิธีคือ วิธีรายการคงค้าง (Accrual-Based Earnings Management) และวิธีสร้างรายการทางธุรกิจ (Real Earnings Management) ทั้งนี้ การจัดการกำไรด้วยวิธีสร้างรายการทางธุรกิจเป็นวิธีที่นิยมใช้เนื่องจากเป็นการกำหนดนโยบายการบัญชีให้เป็นไปตามที่ผู้บริหารต้องการ ซึ่งเบี่ยงเบนไปจากการดำเนินงานตามปกติแต่ยังอยู่ภายใต้ขอบเขตของมาตรฐานการรายงานทางการเงิน และเป็นวิธีที่ถูกรตรวจสอบได้ยากกว่าวิธีตามเกณฑ์คงค้าง (Graham et al., 2005) วิธีดังกล่าวทำได้โดยการบิดเบือนการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์ตามที่ผู้บริหารต้องการ เช่น การกระตุ้นการขายสินค้าโดยให้ส่วนลดการค้าเพิ่มขึ้น หรือขยายระยะเวลาการให้เครดิตแก่ลูกค้า การผลิตสินค้ามากเกินไปเกินความต้องการของตลาดเพื่อลดต้นทุนการผลิต และการลดค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้ดุลยพินิจ เช่น ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร การตัดสินใจดังกล่าวส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของกำไรสุทธิในงวดปัจจุบัน (Roychowdhury, 2006) การจัดการกำไรด้วยวิธีดังกล่าวมีผลกระทบทั้งในระยะสั้นและระยะยาว กล่าวคือ ผู้บริหารได้ประโยชน์ระยะสั้นจากการเพิ่มขึ้นของราคาหุ้น แต่ในระยะยาวส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานที่แท้จริงของบริษัทในอนาคต (Kunsrisorn, 2020)

² โครงการพิเศษภายใต้การสนับสนุนจากรัฐบาลและสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติร่วมกับสมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย

สมมติฐานการวิจัย

ประธานเจ้าหน้าที่บริหารกับการจัดการกำไรด้วยการสร้างรายการทางธุรกิจ

บทบาทของประธานเจ้าหน้าที่บริหารย่อมมีผลกระทบต่อคุณภาพของรายงานทางการเงิน หากผู้บริหารมีส่วนร่วมในความเป็นเจ้าของก็จะมีแรงจูงใจในการดำเนินงานที่ดี เพื่อรักษาผลประโยชน์แก่ธุรกิจและผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม ด้วยการเลือกใช้นโยบายทางบัญชีที่เหมาะสม (Jensen & Meckling, 1976; Sani et al., 2020) งานวิจัยที่ผ่านมาพบความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร อาทิ Sani และคณะ (2020) Swai และ Mbogela (2016) สรุปว่า ผู้บริหารจะมีแรงจูงใจในการติดตามการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด และใช้เงินลงทุนในโครงการต่าง ๆ อย่างระมัดระวังซึ่งช่วยลดโอกาสในการจัดการกำไร

อย่างไรก็ตาม การถือหุ้นของประธานเจ้าหน้าที่บริหารในสัดส่วนที่สูงอาจนำมาซึ่งผลประโยชน์ทับซ้อนหรือความขัดแย้งในผลประโยชน์ระหว่างผู้ถือหุ้นใหญ่และผู้ถือหุ้นส่วนน้อย (Alves, 2012) งานวิจัยของ Cheng (2005) Goh และคณะ (2013) Yang และคณะ (2008) สรุปว่า สัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร โดยสัดส่วนที่สูงนำมาซึ่งโอกาสในการจัดการกำไรของผู้บริหาร ในขณะที่ Laux และ Laux (2009) Wahyuningrum และ Rizqi (2019) ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการถือหุ้นของผู้บริหารกับการจัดการกำไร จากการทบทวนวรรณกรรม ผลการวิจัยที่ผ่านมา ผู้วิจัยเชื่อว่าการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารมีแรงจูงใจที่เป็นไปตามทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสียและแนวคิดการรักษาผลประโยชน์ นำไปสู่สมมติฐานการวิจัย ดังนี้

H1: การมีอำนาจควบคุมของประธานเจ้าหน้าที่บริหารมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร

คุณสมบัติของกรรมการและกรรมการตรวจสอบกับการจัดการกำไร

กรรมการที่เป็นอดีตข้าราชการ นักการเมือง อาจใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในอดีตให้เป็นประโยชน์แก่บริษัท โดยมีข้อแลกเปลี่ยนด้วยการให้ผลประโยชน์ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน การกระทำดังกล่าวอาจทำให้ระบบธรรมาภิบาลขาดประสิทธิภาพ และอาจเป็นไปเพื่อฉกฉวยผลประโยชน์จากบริษัท ส่งผลต่อการจัดการกำไรที่เพิ่มขึ้น (Boubakri et al., 2012; Langculanon, 2009) งานวิจัยพบว่า กรรมการที่มีคุณสมบัติดังกล่าวมีผลต่อระดับการจัดการกำไรเพิ่มขึ้น (Al-Dhamari & Ismail, 2015; Hashmi et al., 2018; Sani et al., 2020) สำหรับในประเทศไทยพบว่า กรรมการที่มีคุณสมบัติดังกล่าวส่งผลให้เกิดโอกาสการทุจริตโดยผู้บริหารเพิ่มขึ้น (Samakketkarnpol & Petchchedchoo, 2018) อย่างไรก็ตาม ความเชี่ยวชาญของกรรมการดังกล่าว เป็นประโยชน์ต่อการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวางแผนภาษี ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การดำเนินธุรกิจการได้รับการส่งเสริมการลงทุน นอกจากนี้ หากบริษัทมีคุณภาพของกำไรที่ดี มีความโปร่งใสในธรรมาภิบาล อาจได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐ (Faccio et al., 2006) Song และคณะ (2011) พบว่า บริษัทที่มีกรรมการที่มีความสัมพันธ์ ทางการเมือง มีผลต่อคุณภาพกำไรดีกว่าบริษัทที่ไม่คุณสมบัติของกรรมการดังกล่าว เนื่องจากกรรมการใช้ความมีอำนาจเหนือกว่าผู้บริหารในการติดตามตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร

กรรมการตรวจสอบควรมีความเป็นอิสระ โดยมีหน้าที่สอบทานความถูกต้องของรายงานการเงิน และควรมีประสิทธิภาพของระบบการควบคุมภายใน การปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับของหน่วยงานกำกับดูแล ดังนั้น ความเป็นอิสระจากการถูกครอบงำ อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการติดตามตรวจสอบตามไปด้วย Sun และคณะ (2014) พบว่ากรรมการตรวจสอบที่ไม่มีความเป็นอิสระมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการจัดการกำไร อย่างไรก็ตาม กรรมการตรวจสอบดังกล่าวย่อมต้องการที่จะรักษาชื่อเสียงของตนเอง จึงพยายามทำหน้าที่ด้วยความมีอิสระ รักษาระยะของความสัมพันธ์กับผู้บริหารส่งผลต่อคุณภาพรายงาน

การเงินและผลการดำเนินงานที่ดี (Jamil, 2020) งานวิจัยของ Namakavarani และคณะ (2021) พบว่า กรรมการตรวจสอบในบริษัทที่มีความสัมพันธ์ทางการเมืองสูง ส่งผลต่อคุณภาพของข้อมูลทางการเงินที่สูงขึ้น ย่อมสะท้อนถึงการจัดการกำไรที่ต่ำ เนื่องจากแรงจูงใจในการรักษาชื่อเสียงของตนเองและภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรที่ตนเป็นกรรมการตรวจสอบ ในขณะที่ Marzuki และคณะ (2019) ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างความมีอิสระและความคลุมเครือในเรื่องความมีอิสระของกรรมการตรวจสอบกับการทุจริต งานวิจัยในประเทศไทย ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนและความเชี่ยวชาญทางการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบกับโอกาสการทุจริต (Samakketkarnpol & Petchchedchoo, 2018) การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่ผ่านมา ผู้วิจัยเชื่อว่า ประโยชน์จากทรัพยากรมนุษย์ตามทฤษฎีฟุ้งพาททรัพยากร และการคำนึงถึงชื่อเสียงของกรรมการดังกล่าวจะมีส่วนช่วยให้คุณภาพของรายงานการเงินสูงขึ้นไปสู่สมมติฐานการวิจัย ดังนี้

H2: กรรมการที่เป็นอดีตข้าราชการ นักการเมือง มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร

H3: กรรมการตรวจสอบที่เป็นอดีตข้าราชการ นักการเมือง มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร

คุณสมบัติของกรรมการและกรรมการตรวจสอบอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารกับการจัดการกำไร

สัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหารเป็นข้อบ่งชี้ประการหนึ่ง ที่แสดงถึงอำนาจอย่างเพียงพอในการทำตามข้อตกลงในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ เพื่อการตอบแทนแก่บุคคลภายนอก โดยเฉพาะกับข้าราชการหรือนักการเมือง (Chaitanakrit, 2015) ดังนั้น คุณภาพของรายงานการเงินอาจขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างประธานเจ้าหน้าที่บริหารกับคณะกรรมการ (Sani et al., 2020) กรรมการดังกล่าวอาจให้ความช่วยเหลือหรือปกป้องบริษัท เพื่อไม่ให้ถูกลงโทษหรือตรวจสอบจากหน่วยงานกำกับจึงอาจเป็นสาเหตุให้ผู้บริหารให้ความใส่ใจกับคุณภาพและความถูกต้องของข้อมูลบัญชีลด (Chaney et al., 2010) งานวิจัยของ Conyon และคณะ (2015) และ Sani และคณะ (2020) พบว่า การตัดสินใจของผู้บริหารในการจัดการกำไรผ่านการสร้างรายการทางธุรกิจจะเพิ่มขึ้น เมื่อได้รับอิทธิพลจากกรรมการที่มีคุณสมบัติดังกล่าว เนื่องจากกรรมการเหล่านั้นได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ที่สูงกว่าต้นทุนทางความสัมพันธ์ที่ต้องจ่าย ดังนั้น กรรมการอาจใช้อำนาจส่วนตัวเพื่อลดทอนการตัดสินใจของผู้บริหารในการกำหนดนโยบายทางบัญชีเพื่อจัดทำรายงานการเงินให้มีคุณภาพ

ถึงแม้กรรมการตรวจสอบดังกล่าวจะไม่มีส่วนได้เสียด้วยการถือหุ้นบริษัท แต่อาจถูกรวบงำโดยผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุม (Chen et al., 2011) Lin และคณะ (2015) พบว่า ความมีอิสระและประสพการณ์ของกรรมการตรวจสอบที่เป็นอดีตข้าราชการ ส่งผลกับการจัดการกำไรเพิ่มขึ้น เนื่องจากความมีอิทธิพลที่สูงกว่าของผู้บริหาร จากการเป็นผู้ถือหุ้นในระดับที่มีอำนาจควบคุม และในอีกบทบาทคือ สถานะของการเป็นผู้ว่าจ้างซึ่งสะท้อนถึงความมีอิสระของกรรมการตรวจสอบที่ลดลง เนื่องจากการถูกรวบงำหรืออาจมีการประนีประนอมกับผู้บริหารในเรื่องผลประโยชน์ (Dakhlallah et al., 2021; Jamil, 2020) อย่างไรก็ตาม ถ้ากรรมการตรวจสอบคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสีย หรือกระแสสังคมซึ่งมีผลต่อชื่อเสียงของตนก็จะติดตามและแนะนำให้ผู้บริหารปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด ก่อให้เกิดกลไกธรรมาภิบาลที่มีประสิทธิภาพ (Dinh & Calabrò, 2019) จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่ผ่านมา นำไปสู่สมมติฐานดังนี้

H4: กรรมการที่เป็นอดีตข้าราชการ นักการเมือง มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประธานเจ้าหน้าที่บริหารกับการจัดการกำไร

H5: กรรมการตรวจสอบที่เป็นอดีตข้าราชการ นักการเมือง มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประธานเจ้าหน้าที่บริหารกับการจัดการกำไร

ระเบียบวิธีวิจัย

กลุ่มตัวอย่างและการเก็บรวบรวมข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างคือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2560 – 2562 เนื่องจากยังไม่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรค COVID – 19 ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อรายงานทางการเงินที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ รวบรวมจากทุกกลุ่มอุตสาหกรรม ยกเว้นกลุ่มการเงิน กองทุนรวม/กองทรัสต์ จำนวน 131 บริษัท เนื่องจากอุตสาหกรรมนี้มีวิธีปฏิบัติทางบัญชีและข้อบังคับที่ขึ้นอยู่กับหน่วยงานกำกับดูแลอื่น ซึ่งมีความแตกต่างจากอุตสาหกรรมอื่น (Thomya et al., 2020) บริษัทจดทะเบียนฯ ที่ไม่ได้มีรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุด 31 ธันวาคม จำนวน 14 บริษัท เนื่องจากช่วงเวลาที่แตกต่างกันอาจได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอกที่แตกต่างกันด้วย (Thomya et al., 2020) ข้อมูลไม่ครบถ้วน 75 บริษัท เข้าข่ายถูกเพิกถอน³ 20 บริษัท และบริษัทที่มีรัฐบาลเป็นผู้ถือหุ้น 18 บริษัท เนื่องจากบุคคลที่เข้ามาเป็นกรรมการและกรรมการตรวจสอบเป็นข้าราชการประจำที่เป็นตัวแทนจากรัฐบาลโดยตรง ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งสิ้น 873 บริษัท การเก็บข้อมูลรายงานการเงินจากฐานข้อมูล SETSMART สัดส่วนการถือหุ้นและคุณสมบัติของกรรมการรวบรวมจากแบบ 56-1 และรายงานประจำปี สถิติสำหรับการวิจัยประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไป และสถิติเชิงอนุมานโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรในการวิจัย

การวัดค่าตัวแปร

การจัดการกำไรด้วยการสร้างรายการทางธุรกิจโดยใช้แบบจำลองของ Roychowdhury (2006) และวัดค่าจากผลรวมความผิดปกติของ Sani และคณะ (2020) และค่าความคลาดเคลื่อนจากกิจกรรมการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร คุณด้วย (-1) และต้นทุนการผลิตรวมกัน จะได้เป็นผลรวมการจัดการกำไรด้วยการสร้างรายการทางธุรกิจ (REM) การวิจัยนี้ใช้การทดสอบแบบผลรวม เนื่องจากงานวิจัยจำนวนมากในระยะหลังมักใช้การทดสอบแบบผลรวมซึ่งให้ผลการตรวจสอบการจัดการกำไรได้ดีกว่า (Eng et al., 2019; Ghaleb et al., 2020; Haji-abdullah et al., 2015) การถือหุ้นของประธานเจ้าหน้าที่บริหาร (MOW) วัดค่าจากสัดส่วนการถือหุ้นสามัญต่อจำนวนหุ้นสามัญที่ออกจำหน่ายทั้งหมดของประธานเจ้าหน้าที่บริหารซึ่งบ่งบอกถึงระดับการมีอำนาจควบคุม (Sani et al., 2020) กรรมการที่เป็นอดีตข้าราชการหรืออดีตนักการเมือง (POD) วัดค่าจากสัดส่วนกรรมการที่เป็นอดีตข้าราชการหรือนักการเมืองต่อจำนวนกรรมการทั้งหมด (Sani et al., 2020) กรรมการตรวจสอบที่เป็นอดีตข้าราชการหรืออดีตนักการเมือง (AUDP) วัดค่าจากจำนวนกรรมการตรวจสอบที่เป็นอดีตข้าราชการหรือนักการเมือง โดยอดีตข้าราชการหมายถึง ข้าราชการทหาร พลเรือน พนักงานรัฐวิสาหกิจ ข้าราชการการเมือง⁴ และอดีตนักการเมือง ตัวแปรควบคุม จากการทบทวนงานวิจัยในอดีตของ Sani และคณะ (2020) พบว่า อาจมีตัวแปรอื่น ๆ ที่มีผลต่อการจัดการกำไร ผู้วิจัยจึงกำหนดให้เป็นตัวแปรควบคุม ดังนี้ ขนาดของบริษัท (FSIZE) วัดค่าจากลอการิทึมของสินทรัพย์รวมพบว่า บริษัทที่มีขนาดใหญ่มีการจัดการกำไรผ่านการสร้างรายการทางธุรกิจมากขึ้น ความสามารถในการชำระหนี้ (LEV) วัดค่าจากหนี้สินรวมหารด้วยสินทรัพย์รวม โดยบริษัทที่มีสัดส่วนสูง มีโอกาสที่จะมีการจัดการกำไรสูงตามไปด้วย กลุ่มอุตสาหกรรม 7 กลุ่ม (INDUS) วัดค่าด้วยตัวแปรหุ่น 1-7 โดยแต่ละอุตสาหกรรมอาจมีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร (Siraji, 2021) และปีของช่วงเวลา (Year) วัดค่าด้วยตัวแปรหุ่น ดังนั้นสามารถสรุปเป็นแบบจำลองได้ดังนี้

$$REM = \beta_0 + \beta_1 MOW_{it} + \beta_2 POD_{it} + \beta_3 AUDP_{it} + \beta_4 POD_{it} * MOW_{it} + \beta_5 AUDP * MOW_{it} + Controls_{it} + \varepsilon_{it}$$

³ จากประกาศของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

⁴ บุคคลซึ่งรับราชการในตำแหน่งข้าราชการการเมือง ตาม พรบ.ระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 4

ผลการศึกษา

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 873 บริษัท ผลการศึกษาแสดงรายละเอียดในตารางดังนี้ ตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยของการจัดการกำไรด้วยการสร้างกำไรทางธุรกิจ เท่ากับ 0.735 สัดส่วนการถือหุ้นของประธานเจ้าหน้าที่บริหารมีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 30.27 โดยสัดส่วนสูงสุดเท่ากับร้อยละ 77.53 และต่ำสุดร้อยละ 1.02 ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่า ประธานเจ้าหน้าที่บริหารมีการถือหุ้นเกินกว่าร้อยละ 25 แสดงให้เห็นถึงการมีอำนาจควบคุมบริษัทในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรรมการและกรรมการตรวจสอบที่เป็นอดีตข้าราชการหรือนักการเมือง พบว่า สัดส่วนของกรรมการมีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 12.72 โดยมีสัดส่วนสูงสุดร้อยละ 44.40 จำนวนกรรมการตรวจสอบที่มีคุณสมบัติดังกล่าวมีค่ามัธยฐาน 1 คน สูงสุด 3 คน แสดงถึงกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีกรรมการตรวจสอบ อย่างน้อย 1 คน ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวจากจำนวนกรรมการตรวจสอบทั้งหมดที่พึงมีอย่างน้อย 3 คน ตามหลักเกณฑ์ของสำนักงาน ก.ล.ต.

ตารางที่ 1 สถิติเชิงพรรณนา

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่ามัธยฐาน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
REM	0.735	0.702	0.423	0.019	1.968
MOW	30.270	29.670	22.421	1.020	77.530
POD	12.703	11.106	0.103	0	44.40
AUDP	0.757	1	0.768	0	3

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ Pearson Correlation Matrix

ตัวแปร	REM	MOW	POD	AUDP
REM	1			
MOW	0.128**	1		
POD	-0.152**	-0.111***	1	
AUDP	-0.133**	-0.124**	0.640**	1

หมายเหตุ: *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, และ * $p < 0.1$

ตารางที่ 2 พบว่า ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระเป็นรายคู่ไม่เกิน 0.8 และค่า VIF ไม่เกิน 10 จึงไม่เกิดปัญหาตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเอง (Multicollinearity) (Hair et al., 2014) นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามพบว่า สัดส่วนการถือหุ้นมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการจัดการกำไร ในขณะที่ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของกรรมการมีความสัมพันธ์ตรงกันข้าม

ตารางที่ 3 (Panel A) พบว่า สัดส่วนการถือหุ้นของประธานเจ้าหน้าที่บริหารไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร สอดคล้องกับ Laux และ Laux (2009) และ Wahyuningrum และ Rizqi (2019) ดังนั้น จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 สัดส่วนของกรรมการที่เป็นอดีตข้าราชการหรือนักการเมืองมีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Song และคณะ (2011) ที่พบว่า กรรมการที่มีคุณสมบัติดังกล่าว ส่งผลต่อการคุณภาพกำไรที่ต่ำกว่าบริษัทที่ไม่มีกรรมการดังกล่าว จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ 2 ในขณะที่กรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับ Namakavarani และคณะ (2021) พบว่า กรรมการตรวจสอบในบริษัทที่มีความสัมพันธ์ทางการเมืองสูงส่งผลต่อการจัดการกำไรลดลง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุ

Variable	Expected Sign	Panel A		Panel B (Robustness)	
		β	t (Sig.)	β	t (Sig.)
Constant		53.505	2.75 (.006)***	53.205	2.74 (.006)***
MOW	-	-0.001	-0.75 (.456)	-0.001	-0.59 (.552)
POD	-	-0.017	-4.79 (.000)***	-0.363	-4.96 (.000)***
AUDP	-	-0.174	-3.74 (.000)***	-0.201	-3.15 (.002)***
POD x MOW	?	0.040	4.04 (.000)***	0.010	4.71 (.000)***
AUDP x MOW	?	-0.004	-2.84 (.005)***	-0.005	-2.79 (.005)***
FSIZE	+	-0.222	-7.23 (.000)***	-0.218	-7.15 (.000)***
LEV	+	0.108	1.37 (.172)	0.108	1.40 (.163)
Industry			Yes	Yes	
Year			Yes	Yes	
Adjusted R2		0.272	0.265		
F-value (Sig.)		26.23 (.000)***	27.59 (.000)***		
Constant		53.505	2.75 (.006)***	53.205	2.74 (.006)***

หมายเหตุ: *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, และ * $p < 0.1$

การทดสอบอิทธิพลของตัวแปรกำกับ ได้แก่ กรรมการและกรรมการตรวจสอบต่อการตัดสินใจของผู้บริหารในการจัดการกำไรหรือไม่ ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 พบว่า กรรมการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารในการจัดการกำไรเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับ Sani และคณะ (2020) สรุปว่า ประธานเจ้าหน้าที่บริหารได้รับอิทธิพลจากกรรมการที่เป็นอดีตข้าราชการหรือนักการเมืองต่อการตัดสินใจในการจัดการกำไร ในขณะที่สมมติฐานที่ 5 พบว่า อิทธิพลของกรรมการตรวจสอบมีผลต่อการตัดสินใจของประธานเจ้าหน้าที่บริหารมีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.01$) ไม่สอดคล้องกับ Lin และคณะ (2015) พบว่า ความมีอิสระและประสิทธิผลของกรรมการตรวจสอบส่งผลกับการจัดการกำไรเพิ่มขึ้น ผลการทดสอบตัวแปรควบคุมพบว่า ขนาดของบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไรอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.01$) ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีต อาจเป็นเพราะความแตกต่างของสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์ในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา เช่น สภาพเศรษฐกิจภายในประเทศ รวมไปถึงรูปแบบความสัมพันธ์ของการพึ่งพาทรัพยากรที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ นอกจากนี้ ตารางที่ 3 (Panel B) แสดงการวิเคราะห์ Robustness โดยเปลี่ยนคุณสมบัติของกรรมการเป็นตัวแปรหุ่นเช่นเดียวกับงานวิจัยของ (Chaney et al., 2010) พบว่า มีทิศทางของความสัมพันธ์และมีนัยสำคัญทางสถิติไม่แตกต่างกับแบบจำลอง Panel A

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างประธานเจ้าหน้าที่บริหาร กรรมการบริษัทและกรรมการตรวจสอบที่เป็นอดีตข้าราชการหรือนักการเมือง กับการจัดการกำไรด้วยการสร้างรายการทางธุรกิจและทดสอบคุณสมบัติของกรรมการดังกล่าว ต่อการมีอิทธิพลในการตัดสินใจของประธานเจ้าหน้าที่บริหารกับการจัดการกำไร ผลการศึกษาพบว่า สัดส่วนการถือหุ้นของประธานเจ้าหน้าที่บริหารไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร อาจเกิดจาก ถึงแม้ผู้บริหารจะมีสัดส่วนการถือหุ้นในระดับที่มีอำนาจควบคุม แต่การใช้ดุลยพินิจเกี่ยวกับทางเลือกของผลประโยชน์ของผู้บริหารไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับการจัดการกำไรแต่เพียงอย่างเดียว (Laux & Laux, 2009) ในขณะที่คุณสมบัติของกรรมการและกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร อาจเป็นไปได้ว่า ความรู้และประสบการณ์จากการทำงานในหน่วยงานราชการ ทำให้มีความเข้าใจในกฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการนำมาใช้ในการให้ข้อเสนอแนะ รวมไปถึงการติดตามการทำงานของฝ่ายบริหารหรืออีกนัยหมายถึง การรักษาชื่อเสียงของตนเองโดยพยายามหลีกเลี่ยงการกระทำที่ไม่เหมาะสมรักรยะยะของความสัมพันธ์กับผู้บริหาร (Jamil, 2020)

กรรมการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารในการจัดการกำไรเพิ่มขึ้น ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้มีข้อสังเกตที่แตกต่างออกไป กล่าวคือประธานเจ้าหน้าที่บริหารซึ่งมีอำนาจควบคุมบริษัท อาจใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการโน้มน้าวให้กรรมการดังกล่าวใช้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในการทำให้รายงานการเงินมีคุณภาพลดลง (Chen et al., 2011) และอาจเป็นการบ่งบอกถึงความไม่เป็นอิสระของกรรมการ ซึ่งมีผลกระทบต่อติดตามการดำเนินงานของผู้บริหาร และนำไปสู่โอกาสในการจัดการกำไรลดลง อาจเป็นเพราะกรรมการตรวจสอบมีแรงจูงใจในการจัดการกำไรต่ำ เนื่องจากไม่มีส่วนได้เสียจากการถือหุ้นจึงกระตุ้นให้ผู้บริหารคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสียในการส่งเสริมระบบธรรมาภิบาลให้มีประสิทธิภาพ และให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้บริหารในการจัดทำรายงานการเงินให้มีคุณภาพ (Dinh & Calabrò, 2019) นอกจากนี้ ยังอาจหมายถึงความเชี่ยวชาญในข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ และรวมถึงความสัมพันธ์กับหน่วยงานราชการที่เคยทำงานอาจเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำรายงานการเงิน และรวมถึงทัศนคติส่วนตัวที่คำนึงถึงการรักษาชื่อเสียงของตน ซึ่งมีผลกระทบต่อชื่อเสียงทางการเมืองในอนาคต (Cheng et al., 2012)

ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อทั้งหน่วยงานกำกับตลาดทุนและนักลงทุน ในด้านของหน่วยงานกำกับ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการปรับปรุงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเป็นกรรมการ กรรมการตรวจสอบในอนาคต เนื่องจากในปัจจุบันมีแต่เพียงแนวทางปฏิบัติซึ่งไม่มีสภาพบังคับ นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในการใช้เป็นข้อมูลสำหรับการติดตามตรวจสอบคุณภาพของรายงานทางการเงิน รวมถึงระบบธรรมาภิบาลภายในของบริษัท ในด้านของนักลงทุนเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาเลือกลงทุนในบริษัทที่มีคุณสมบัติดังกล่าว

การศึกษาต่อไปในอนาคตเพื่อยืนยันในคุณค่าทางทฤษฎี อาทิ ทฤษฎีตัวแทน ทฤษฎีการพึ่งพาทรัพยากร ควรขยายช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลเพื่อความสามารถในการพยากรณ์ความสัมพันธ์ได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรศึกษาในเชิงลึกเกี่ยวกับคุณสมบัติของกรรมการ อาทิ ระยะเวลาของการทำงานในหน่วยงานราชการ ประเภทหน่วยงานราชการที่เคยสังกัด ความรู้ทางด้านบัญชี ความเชี่ยวชาญด้านภาษีอากร เป็นต้น

การวิจัยครั้งนี้ข้อจำกัด ได้แก่ การไม่สามารถเข้าถึงสัดส่วนการถือหุ้นที่แท้จริงของผู้บริหารได้ เนื่องจากมีการถือหุ้นผ่านตัวแทนหรือกองทุนจากต่างประเทศ ซึ่งไม่สามารถทราบรายชื่อผู้ถือหุ้นได้ รวมถึงการไม่เปิดเผยประวัติการทำงานในอดีตของกรรมการและกรรมการตรวจสอบในบางบริษัท

References

- Al-Dhamari, R., & Ismail, K. N. I. K. (2015). Cash holdings, political connections, and earnings quality: Some evidence from Malaysia. *International Journal of Managerial Financial*, 11(2), 215–231.
- Alves, S. (2012). Ownership structure and earnings management: Evidence from Portugal. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 6(1), 57–74.
- Anderson, R. C., & Reeb, D. M. (2003). Founding-family ownership and firm performance: evidence from the S&P 500. *The Journal of Finance*, 58(3), 1301-1328.
- Baker, T. A., Lopez, T. J., Reitenga, A. L., & Ruch, G. W. (2019). The influence of CEO and CFO power on accruals and real earnings management. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 52(1), 325–345. <https://doi.org/10.1007/s11156-018-0711-z>
- Ball, R., Robin, A., & Wu, J. S. (2003). Incentives versus standards: Properties of accounting income in four East Asian countries. *Journal of Accounting and Economics*, 36(1–3), 235–270. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2003.10.003>
- Boubakri, N., Guedhami, O., Mishra, D., & Saffar, W. (2012). Political connections and the cost of equity capital. *Journal of Corporate Finance*, 18(3), 541–559.
- Chaitanakrit, S. (2015). *Thai listed companies and governance under balancing of power theory* (1st ed.). Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Chaney, P. K., Faccio, M., & Parsley, D. (2010). The quality of accounting information in politically connected firms. *Journal of Accounting and Economics*, 51(1–2), 58–76.
- Chen, C. C., Chen, Y. R., & Xin, K. (2004). Guanxi practices and trust in management: A procedural justice perspective. *Organization Science*, 15(2), 200–209. <https://doi.org/10.1287/orsc.1030.0047>
- Chen, V. Z., Li, J., & Shapiro, D. M. (2011). Are OECD-prescribed “good corporate governance practices” really good in an emerging economy?. *Asia Pacific Journal of Management*, 28(1), 115–138. <https://doi.org/10.1007/s10490-010-9206-8>
- Cheng, P., Su, L., & Zhu, X. (2012). Managerial ownership, board monitoring and firm performance in a family-concentrated corporate environment. *Accounting & Finance*, 52(4), 1061–1081.
- Cheng, Q. & Warfield, T. D. (2005). Equity incentives and earnings management. *The Accounting Review*, 80(2), 441–476. https://www.jstor.org/stable/pdf/4093065.pdf?seq=1#page_scan_tab_contents
- Chua, R. Y., Morris, M. W., & Ingram, P. (2009). Guanxi vs networking: Distinctive configurations of affect- and cognition-based trust in the networks of Chinese vs American managers. *Journal of International Business Studies*, 40(3), 490–508. <https://doi.org/10.1057/palgrave.jibs.8400422>
- Conyon, M. J., He, L., & Zhou, X. (2015). Star CEOs or political connections? Evidence from China’s publicly traded firms. *Journal of Business Finance & Accounting*, 42(3–4), 412–443.

- Dakhlallah, M. M., Rashid, N., Abdullah, W. A. W., & Shehab, H. J. A. (2021). The moderate effect of audit committee independence on the board structure and real earnings management: Evidence from Jordan. *Journal of Contemporary Issues in Business and Government*, 27(2), 123-133.
- Davies, G., Whelan, S., Foley, A., & Walsh, M. (2010). Gifts and gifting. *International Journal of Management Reviews*, 12(4), 413-434.
- Desai, R. M., & Olofsgard, A. (2011). The costs of political influence: Firm-level evidence from developing countries. *Quarterly Journal of Political Science*, 6(2), 137-178.
- Dinh, T. Q., & Calabrò, A. (2019). Asian family firms through corporate governance and institutions: A systematic review of the literature and agenda for future research. *International Journal of Management Reviews*, 21(1), 50-75. <https://doi.org/10.1111/ijmr.12176>
- Eng, L. L., Fang, H., Tian, X., Yu, T. R., & Zhang, H. (2019). Financial crisis and real earnings management in family firms: A comparison between China and the United States. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 59, 184-201.
- Faccio, M., Masulis, R. W., & McConnell, J. J. (2006). Political connections and corporate bailouts. *The Journal of Finance*, 61(6), 2597-2635.
- Ghaleb, B. A. A., Kamardin, H., & Tabash, M. I. (2020). Family ownership concentration and real earnings management: Empirical evidence from an emerging market. *Cogent Economics and Finance*, 8(1). <https://doi.org/10.1080/23322039.2020.1751488>
- Ghonji Feshki, A., Khanmohammadi, M. H., & Yazdani, S. (2020). Political connection and earnings management methods: Evidence from Tehran Stock Exchange. *International Journal of Finance & Managerial Accounting*, 5(17), 1-17.
- Goh, J., Lee, H. Y., & Lee, J. W. (2013). Majority shareholder ownership and real earnings management: Evidence from Korea. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 24(1), 26-61.
- Graham, J. R., Harvey, C. R., & Rajgopal, S. (2005). The economic implications of corporate financial reporting. *Journal of Accounting and Economics*, 40(1-3), 3-73.
- Hair J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E.. (2014). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Pearson Education International.
- Haji-abdullah, Marini, N., Wan-hussin, & Nordin, W. (2015). Related party transactions , audit committees and real earnings Management: The moderating impact of family ownership. *Advanced Science Letters*, 21(6), 2033-2037. <https://doi.org/10.1166/asl.2015.6195>
- Hashmi, M. A., Brahmana, R. K., & Lau, E. (2018). Political connections, family firms and earnings quality. *Management Research Review*, 41(4), 414-432.
- Healy, P. M., & Wahlen, J. M. (1999). A review of the earnings management literature and its implications for standard setting. *Accounting Horizons*, 13(4), 365-383. <https://doi.org/https://doi.org/10.2308/acch.1999.13.4.365>

- Imai, M. (2006). Mixing family business with politics in Thailand. *Asian Economic Journal*, 20(3), 241–256. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/j.1467-8381.2006.00234.x>
- Jamil, N. N. (2020). The power of political connections: Review on the impacts of audit committee and corporate governance. *Journal of Public Administration and Governance*, 10(1), 1-14. <https://doi.org/10.5296/jpag.v10i1.16675>
- Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Finance and Economics*, 3(4), 305–360. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/0304-405X\(76\)90026-X](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/0304-405X(76)90026-X)
- Junhom, S., & Srijunpetch, S. (2012). Earning quality of family-owned and managed firms. *Journal of Accounting Profession*, 8(21), 73–88. (in Thai)
- Khunnangprasert, J. (2020, July 22). *Information directors survey of listed company in SET50*. Efinance Thai. <https://www.efinancethai.com/LastestNews/LatestNewsMain.aspx?release=y&ref=M&id=QUUeI3UXcycW89> (in Thai)
- Kunsrison, R. (2020). The Consequences of real earnings management on future firm performance: The case of Thai listed companies. *Journal of Accounting Profession*, 16(52), 95–119. (in Thai)
- Langculanon, S. (2009). *The development and political role of political business group in Thailand*. [Unpublished master's thesis]. National Institute of Development Administration. (in Thai)
- Laux, C., & Laux, V. (2009). Board committees, CEO compensation, and earnings management. *The Accounting Review*, 84(3), 869–891. <https://doi.org/10.2308/accr.2009.84.3.869>
- Lin, T., Hutchinson, M., & Percy, M. (2015). Earnings management and the role of the audit committee: An investigation of the influence of cross-listing and government officials on the audit committee. *Journal of Management and Governance*, 19(1), 197-227. <https://doi.org/10.1007/s10997-013-9284-3>
- Liu, J. L., & Tsai, C. C. (2015). Board member characteristics and ownership structure impacts on real earnings management. *Accounting and Finance Research*, 4(4), 84–96. <https://doi.org/10.5430/afr.v4n4p84>
- Marzuki, M. M., Haji-Abdullah, N. M., Othman, R., Wahab, E. A., & Harymawan, I. (2019). Audit committee characteristics, board diversity, and fraudulent financial reporting in Malaysia. *Asian Academy of Management Journal*, 24(2), 143–167. <https://doi.org/10.21315/aamj2019.24.2.7>
- Mokthaisong, P., Buasook, S., Jampachaisri, K., & Lonkani, R. (2014). The relationship between corporate governance mechanisms, ownership structure, agency cost and earning quality in Thailand listed companies. *Journal of Modern Management Science*, 7(1), 1–10. (in Thai)
- Namakavarani, O. M., Daryaei, A. A., Askarany, D., & Askary, S. (2021). Audit committee characteristics and quality of financial information: The role of the internal information environment and political connections. *Journal of Risk and Financial Management*, 14(6), 1-18. <https://doi.org/10.3390/jrfm14060273>

- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2017). *OECD Survey of corporate governance frameworks in Asia*. <https://www.oecd.org/corporate/OECD-Survey-Corporate-Governance-Frameworks-Asia.pdf>
- Pfeffer, J., & Salancik, G. R. (2003). *The external control of organizations: A resource dependence perspective*. Stanford University Press.
- Prachuabmoh, A., Meejaisue, P., Sakulitsariyaporn, C., & Jarupathirun, S. (2018). The relationship between structure of the board of directors and the performance of companies listed on the Stock Exchange of Thailand. *Kasem Bundit Journal*, 19(Special Edition), 124–141. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jkbu/article/download/144942/110115/> (in Thai)
- Roychowdhury, S. (2006). Earnings management through real activities manipulation. *Journal of Accounting and Economics*, 42(3), 335–370. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2006.01.002>
- Samakketkarnpol, S., & Petchchedchoo, P. (2018). The relationship between corporate governance mechanisms and management fraud of the companies listed in the Stock Exchange of Thailand. *Suthiparithat*, 32(101), 92–109. (in Thai)
- Sani, A. A., Abdul Latif, R., & Al-Dhamari, R. A. (2020). CEO discretion, political connection and real earnings management in Nigeria. *Management Research Review*, 43(8), 909–929. <https://doi.org/10.1108/MRR-12-2018-0460>
- Schipper, K. (1989). Earnings management. *Accounting Horizons*, 3(4), 91–102.
- Shleifer, A., & Vishny, R. W. (1997). A survey of corporate governance. *The Journal of Finance*, 52(2), 737–783.
- Siraji, M. (2021). How do family and managerial ownership structure effect real earnings management?. *Asian Journal of Economics, Business and Accounting*, 21(7), 50–58. <https://doi.org/10.9734/ajeba/2021/v21i730401>
- Song, Y., Wang, L., & Yan, Z. (2011). Impacts of political connections on earnings quality of Chinese private listed companies. *Advances in Education and Management*, 4, 85-92.
- Sun, J., Lan, G., & Liu, G. (2014). Independent audit committee characteristics and real earnings management. *Managerial Auditing Journal*, 29(2), 153–172.
- Swai, J. P., & Mbogela, C. S. (2016). Accrual-based versus real earnings management; the effect of ownership structure: Evidence from East Africa. *ACRN Oxford Journal of Finance and Risk Perspectives*, 5(2), 121–140.
- Thai Institute of Directors. (2020). Guidance for facilitation payments and employment of government employees. <https://www.thai-cac.com/wp-content/uploads/2020/12/additional-guidelines-for-checklist-40.pdf> (in Thai)
- The Securities and Exchange Commission, Thailand. (2020). *Audit committee*. <https://www.sec.or.th/cgthailand/EN/Pages/FAQ/ACFAQ.aspx>
- Thomya, W., Ritsri, U., Nivoranusit, K., & Nonthapot, S. (2020). Risk management committee characteristics and cost of debt. *Chulalongkorn Business Review*, 42(1), 1–20. (in Thai)

- Treerat, N., & Vanichaka, P. (2009). Network of executive from special education network. *Towards a More Equitable Thailand: A Study of Wealth, Power And Reform* (2nd ed., pp. 110–147). Matichon. (in Thai)
- Vu, M. C., Phan, T. T., & Le, N. T. (2018). Relationship between board ownership structure and firm financial performance in transitional economy: The case of Vietnam. *Research in International Business and Finance*, 45, 512–528.
- Wahyuningrum, I. F. S., & Rizqi, D. M. A. (2019). The effect of IFRS convergence toward earnings management with managerial ownership as a moderating variable. *Jurnal Dinamika Akuntansi*, 11(2), 160-169. <https://doi.org/10.15294/jda.v11i2.21468>
- Yang, C. Y., Lai, H. N., & Tan, B. L. (2008). Managerial ownership structure and earnings management. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 6(1), 35–53.